

krajev in iz vseh stanov je prihitelo izkazat predragemu prijatelju, vzornemu učitelju, zvestemu tovarišu in pogumnemu bojevniku na narodno-politiškem polju zadnjo čast. — Nepregledne množice so se valile pred in za krsto, ki so jo nosili člani krajnega šolskega sveta na pokopališče. Slovenski Štajer ni še videl takega pogreba.

Po končanem cerkvenem obredu je govoril o Strmšku domači župnik g. Gomilšek, slikajoč ga kot zgledega očeta, učitelja, Slovenca in kristjana. — Ob odprti gomili so se na to poslovili od rajnega Vekoslava tov. Černeje v imenu šmarškega učit. društva, tov. L. Jelenc imenom „Zveze avstr. jugoslovanskih učit. društev“ in gospod dr. Zabuškovek imenom „Narodne stranke“.

Bodi nepozabnemu in težko nsdomestljivemu Strmšku ohranjen trajen spomin! Njegovo življenje pa bodi sijajen zgled nam, ki smo ostali!

Ponemčevanje slovenskega šolstva na Štajerskem.*)

V predzadnji številki je „Učit. Tovariš“ v notici „Protimškemu šolstvu na slovenskem Štajerskem“ opozoril na nemške šole, ki jih ustanavlja Schulverein pri nas ter pozival Ciril-Methodovo družbo k resnemu in uspešnemu delovanju proti tem nakanam. Niso le te ponemčevalnice velika nevarnost za naš narodni obstoj, temveč še večja nevarnost nam preti od ponemčevanja slovenskega šolstva, ki se je v zadnjem času pričelo prav sistematiško.

Kakšen boj se bije za nadučiteljsko mesto v Zidanem mostu, je že nekoliko znano, ker so slovenski časopisi že parkrat zaropotali zoper g. Omereška, nemčurskega učitelja v Ločah, ki ga hočejo naši posili Nemci spraviti v Zidan most. Kdor g. Omereška pozna izza dijaških let, ve, kaka duševna reva je bil in da se ni vrgel v nemčurski tabor, bi bil danes še večja ničla kot je bil dijak med sošolci. Vse dejanje in nehanje te poturice kaže njegovo plitvost in omejenost, kaže nje-

*) Ta članek je bil namenjen za zadnjo številko, pa nam je — žal — dospel prepozno. Objavljamo ga pa, da se bomo vedeli pripraviti za bodočnost.

Uredn.

pastirska koč, kjer izdelujejo jako okusen sir. V bistri studenčnici smo si ohladili svojo žejo, in postrežljiva planšarica nam je skuhala belo kavo; razentega pa nam je tovariš „pošlatač“ iz Šoštanja — tako smo ga nazvali, ker je hotel vsak kamenček in vsako rastlino anatomske preiskati — narezal iz naših nahrbtnikov kruha, sira, jajec in klobas; zraven pa je še ta in oni skrivši polukal v svojo čutarico — dokler nismo drug drugega izdali in si tako očito lajšali svoje nahrbtnike. V tem pa prikoraka saški kralj s svojim spremstvom, in ker tam ni druge koč na razpolago, smo mu drage volje odstopil svoj prostor ter plegli na ledino pred koč in zato ali Bog zna iz kakih motivov nas je kralj sam lastnoročno dvakrat fotografiral z vso našo turistovsko prtljago vred — in smeno si domišljati, da bomo sigurno za dekoracijo kje v kaki kraljevski dvorani, kar je nekaternikom posebno imponiralo; meni, ki sem vseskozi demokratskih načel, je bil ta „kraljevski slučaj“ popolnoma egalen. Naš vodnik mu je tudi predložil spominsko knjigo S. P. D., in kralj je vpisal: „Friedrich August, König von Sachsen“ in tudi njegov „Flügeladjutant“ in njegov zdravnik sta se vpisala. Nato se nam je za izkazano vljudnost zahvalil ter pripomnil, da je tudi on namenjen na Triglav, in v slovo mu je bil naš slov planinski pozdrav.

govo kričavost in nezmožnost za kako resno delo. Družil se je in se druži z največjimi kričači in z ljudmi, ki se jih izogiblje vsak pošten človek, tudi Nemeec. Le en primer naj navedem. Na Bregu pri Ptujju je stanoval Franc Leskoschegg, sin slovenskih staršev, a hud in zagrizen nemškutar. Ta je bil daleč okrog znan kot kričač in nasilen človek. Kake kvalitete je bil, kaže dovolj dejstvo, da je bil izgnan iz mesta. In s tem človekom je Omerešek občeval, od tega se je navzel kričavosti in manir. Omerešek, ki je bil dober prijatelj proslulega Leskoschegga, hoče postati nadučitelj v Zidanem mostu?! Ali je še kaj pravice in dostojnosti pri naših šolskih oblastih?! Leskoschegga so se ogibali vsi Nemci in tudi nemčurji, a njegov prijatelj Omerešek hoče sedaj igrati ulogo pri naših nemčurjih. Prejkoslej zadene obče preziranje tudi Omereška, zakaj Slovenec ga itak ne pogleda več, pravi Nemeec tudi ne, in tistim nemčurjem Leskoscheggovega kalibra, ki ga prostežirajo, pa ga privoščimo, ker se druži le enako z enakim.

Če postane Omerešek nadučitelj v Zidanem mostu, bomo brezobzirno razkričali vse njegovo početje, bomo pisali o njegovih obiskih pri proslulem Leskoscheggu, bomo osvetili to kliko v pravi luči. Naj potem nihče ne javka o naši brezobzirnosti, zakaj če se drzne takega človeka kot je Omerešek imenovati nadučiteljem, ni nobena obzirnost na mestu.

Na Hajdini je razpisano nadučiteljsko mesto. Tudi tu se hoče vriniti slovenščine nezmožnega Nemca. Znani Straschill je krajni šolski ogleda in je lani premotil nekatere člane krajnega šolskega sveta, da so z njim glasovali za nemški učni jezik na hajdinski šoli. Na odločnem odporu zavednih občin hajdinskih se je ta sklep krajnega šolskega sveta razbil; a Straschill hoče ponemčenje hajdinske šole dognati na drug način. Pozval je nekoga Nemca iz Fonsdorfa, naj kompetuje za nadučiteljsko mesto v Hajdini. Ta Nemeec, neki g. Andre ali kako se že piše — je najsposobnejši učitelj in najpoštenejši človek — ne sodi za nadučitelja na Hajdino, ker ni usposobljen za slovenščino. Ima sicer v izpričevalu red, da je obiskoval tečaj iz slovenščine, a službuje že čez 20 let v čisto nemških krajih. Že blizu 20 let ni videl niti čital slovenske knjige, že blizu 20 let ni govoril in občeval slovenski, in tak mož bi naj bil sposoben za nadučitelja na slovenski petrazrednici?! Ali ni to predrznost, vriniti takega moža in še celo proti njegovi volji na slovensko posest?!

Zopet smo ubrali pot pod noge, prehiteli kraljevo karavano in dospeli v veličastno, ogromno globel „Jezerca“, obdano od vseh strani od nebotičnih, navpičnih grebenov in fantastičnih čerij, da se ti zdi, kakor bi mogočen Neptun zasadi ogromni svoj trizob v jasno modrino vedrega nebesnega oboka. V resnici nekaj velikanskega, veličastnega. Skozi Jezerco smo prišli po jako strmi in prodnati stezici preko sedla na Tolstee, odkoder se ti razgrne diven pogled po romantični bohinjski dolini, bohinjskem jezeru, visoki Črni prsti in dalje tja v nedogledne daljave.

Tu smo uzrli prve planike; oko se mi je porosilo in z nekim posebnim tajinstvenim čuvstvom sem drhteče poljubil prvo nežno cvetko, ki sem jo utrgal v ozki razpoklini v tem silnem skalovju; visoko gori na planinah pa je prijetno zvonkljala živina in slišali smo planšarico klicati svoje ljubljence: jagodo, sivko i. t. d.

Tu nas je zopet dohitel kralj, ko smo trgali planike, in videč nas, jih je šel tudi sam trgati, a imel je smolo z menoj vred; nosil je stisnjeno angleško pokrivalo in se je razvnet opravičeval, da jih nima kam vtikat za klobuk, zato mu jih mora nositi njegov adjutant; jaz pa sem nosil kolesarsko čepico in ker nimam svojega adjutanta, sem jih zbasal v svoj nahrbtnik.

Amons Komensky, kje so tvoja načela o učnem jeziku, ali jih spoštujete udje okrajnega šol. sveta, ki jim je le za ponemčenje naših šol? —

V Mariboru na c. kr. učiteljski je bilo razpisano mesto vadniškega učitelja. Kakor čujemo, je imenovan neki nemški Kočevar dr. Herbst. Če je to res, je to naroden škandal, atentat na našo narodno posest. Ko je Slovenec g. Fistravec bil pomaknjen iz vadnice na učiteljske, je njegovo mesto zasedel Nemeč gosp. Hren, torej za Slovencem Nemeč, in tako se ustvarja nemška posest, in naši poslanci in naša javnost molči! Sedaj, ko se je, oziroma hoče imenovati zopet Nemca, ali naj zopet molčimo in mirno trpimo, ko nam kradejo mesto za mestom! Učiteljske v Mariboru je namenjeno Slovencem, a hočejo ga popolnoma ponemčiti. Sedaj sta že dva Nemca na vadnici, a če se bo tako sistematiško ponemčevalo, izginejo slovenski učitelji iz Štajerske. Na Štajerskem nimamo ni ene meščanske šole, edino na vadnico lahko pride slovenski učitelj, ki napravi, oziroma hoče napraviti izpit za meščanske šole, a še od teh bornih štirih vadniških mest so nam odjedli dve mesti.

Nemci delajo sistematiško, a mi spimo in se ne brigamo. Če se kdo obrne na merodajne kroge, in jih opozori na pretečo nevarnost, se smatra zadeva le kot osebna dotičnega prošnjaka, a nasprotniki razvijajo vse moči za vsako mesto, ker uvidevajo v tem velevažno narodno delo. — Seveda nam ni treba slovenskega narodnega sveta, saj posluje nemški narodni svet tudi, in sicer še celo v prvi vrsti za slovenski del Štajerske; nam ni treba jugoslovanskega ministra-rojaka, saj odločuje v naših zadevah nemški minister Prade! Potem se pa še dr. Korošec, ki je razbil slovenski narodni svet, baha s svojo narodnostjo in dr. Šusteršič, ki intrigira zoper osnovanje jugoslovanskega ministrstva, se postavlja kot edini pravi narodnjak. Hodite se solit s tako narodno zavednostjo! Po vaših dejanjih vas sodimo in ne po vaših lažnjivih besedah, in vaša dejanja so črna kot je črna vaša izdajalska duša, brezdomovinski klerikalci!

Kar čuti v resnici narodno, v boj za naše narodno šolstvo! Őigar je šolstvo, tega je bodočnost. Za vsako učno mesto razvijmo vse svoje moči, ker je to naš socialni in narodni boj. Za mesta v Zidanem mostu, Hajdini in Mariboru pa takoj vse na krov, da rešimo, kar se še da rešiti.

Steza zavije sedaj preko strmega in skalnatega Tolsteca in ponekod moraš jako previdno in oprezno stopati preko ozkih grebenov in mimo zevajočih prepadov, da ne zdrčiš v brezdanja brezdna. Tu naj omenim nekega dogodka, ki bi me stal lahko življenje. V nekaki mrzlični ljubosumnosti, kdo bo nabral več in lepših planik, smo povsod stikali za njimi. Jaz ugledam visoko nad seboj v skalovju dve posebno lepi. Nepristopnejše in nevarnejše je mesto, lepše planike cveto, kot bi se nežne cvetke hotele skrivati pred človeškim vandalizmom. — Ne pomišljam dolgo, ampak začnem plezati po skalovju gor — in po napornem plezanju pridem do njih. Z desno roko pograbim za nek greben in z levo roko utrgam cvetki ter ju vtaknem za pas.

A sedaj — naprej ne smem, nazaj ne vem, in visel sem na pečini kot nekaj drzoviti Maksimilijan. Tako ne pojde dol, ko se je šlo gor. — Moj „vademeccum“ nahrbtnik mi je bil najbolj na poti. Rad bi se ga bil iznebil in ga zapodil makar tja dol v Hades z vsem provijantom vred, saj smo bogovom tem bližje čim manj potrebujemo, in blizu njih sem vsekako bil v tej visočini, ali nisem ga mogel odpeti. Z velikim trudom se vendar nekako zasučem na hrbet, da bom vsaj prostih očij gledal teren pred seboj, koder bom mogoče drčal v globočino, ker

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za ptujski okraj zboruje v četrtek 3. dne oktobra ob pol 11. uri dopoldne v okoliški šoli.

Vzpred:

1. zapisnik prvega zborovanja. 2. Dopisi 3. Poročilo delegatov o letošnjem zborovanju „Zaveze“. 4. Nekaj o „Zvezi slovenskih štajerskih učiteljev in učiteljic“, poroča g. P e s e k. 5. Slučajnosti in nasveti.

Točno ob 10. uri zboruje ravnotam „Čebelarsko društvo učiteljev“.

K polnoštevilnej udeležbi vljudno vabi

Ž i h e r, t. č. predsednik.

Učiteljsko društvo za ljutomerski okraj zboruje v četrtek, dne 3. oktobra, predpoldne po 10. uri v Franc Jožefovi šoli v Ljutomeru po sledečem vzporodu:

1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Poročilo o zborovanju „Zaveze“ v Radovljici. Poroča T o m a ž i č. 4. Volitev odseka za izvenšolsko delovanje. 5. Volitev poverjenikov za posamezne stanovske liste. 6. Slučajnosti.

Na mnogobrojno udeležbo vabi vljudno

odbor.

Goriško.

Učitelj. društvo za sežanski šolski okraj ima dne 3. oktobra ob pol 11. uri predpoldne v Štanjelu svoje občee zborovanje.

Vzpred:

1. Predsednikov pozdrav. 2. Čitanje zapisnika zadnjega zborovanja. 3. Referat: „Tehnika“; poroča tov. Ant. Mervič. 4. Eventualni predlogi.

Na obilno udeležbo vljudno vabi

o d b o r.

Književnost in umetnost.

Slovensko združništvo in sodelovanje učiteljstva pri istem. Predaval na XIX. skupščini Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev v Radovljici dne 25. avgusta 1907 V l a d. P u š e n j a k. Ponatisk iz „Zadruga“. Izdala in založila „Zadružna zveza v Celju.“ Celje, 1907. Str. 31. — Priporočamo to temeljito razpravo zlasti onim tovarišem in tovarišicam, ki niso bili v Radovljici in ki torej niso čuli Pušenjakovega strokovnjaškega predavanja.

Beseda o Anton Kosijevi „Zabavni knjižice“. Nedavno je ocenil v „Učit. Tovarišu“ Aliquis 13. zvezek te publikacije ter med drugim prav dobro omenil: „Kar bi utegnulo

preko ozke stezice pod seboj bi bil zdrknul kot kak „autler“ naprej po gladkem skalovju na oni svet med prestrašene antipode — Američane. Tako nekako premišljujoč in bogve kaj sem še mislil — to znam, da „grevenge“ še nisem bil obudil, kakor trdijo to pobožni ljudje, da baje to vsak stori v smrtni nevarnosti — Bog mi odpusti to pozabljivost — izkušam lezti navzdol — in zdrkne mi leva noga, s katero sem oprt ob skalo in za las — bi bil šinil v globočino. — Bliskoma zgrabim z levo roko drug rob, a desno peto zasadi v nasprotni greben pod seboj — in rešen sem bil vsaj v tem trenutku. Nato zakličem tovarišem: „Na pomoč!“ in vrli moj Pišečan je bil prvi pod menoj, da me eventualno zaustavi, če bi mu z nepostavno brzino priropotal naproti. „Viribus unitis“ se mi vendar posreči, da se splazim z velikim naporom in trudom s te vratolomne ekspedicije na varno stezo — in zahvalil sem Boga, da bom le še nekaj časa tlačil travo po tem božjem svetu.

Na vrhu Tolsteca srečamo tudi one tovariše, ki so šli od nasprotne strani na Triglav in so se po naši progri vračali navzdol; s triglavskim pozdravom smo se ločili in nadaljevali vsak svojo pot. Sredi popoldneva pridemo na Velo polje 1700 m visoko do Vodnikove koče S. P. D.